

Projekt: Digitální učební materiály ve škole, registrační číslo projektu CZ. 1. 07/1. 5. 00/34. 0527
Příjemce: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Husova 3, 371 60 České Budějovice

Název materiálu: Struktura osobnosti

Autor materiálu: PhDr. Jitka Ivanková

Zařazení materiálu:

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (III/2)

Sada: PS1

Tematická oblast: Úvod do obecné psychologie

Datum (období) vytvoření: 25. 9. 2013

Předmět: Psychologie, 2. ročník

Číslo DUM: 13

Ověření materiálu ve výuce:

Datum ověření: 15. 10. 2013

Ověřující učitel: Bc. Helena Šorfová

Třída: ZDA 2.A

Popis způsobu použití materiálu ve výuce:

Výuková elektronická prezentace v předmětu Psychologie je zaměřena na strukturu osobnosti a slouží jako podpůrná a názorná pomůcka k výkladu učitele. Prezentace výstižně a názorně zachycuje výklad učitele. Materiál obsahuje zpětnou vazbu ověřující pochopení nové látky v podobě závěrečného snímku s otázkami k opakování tématu.

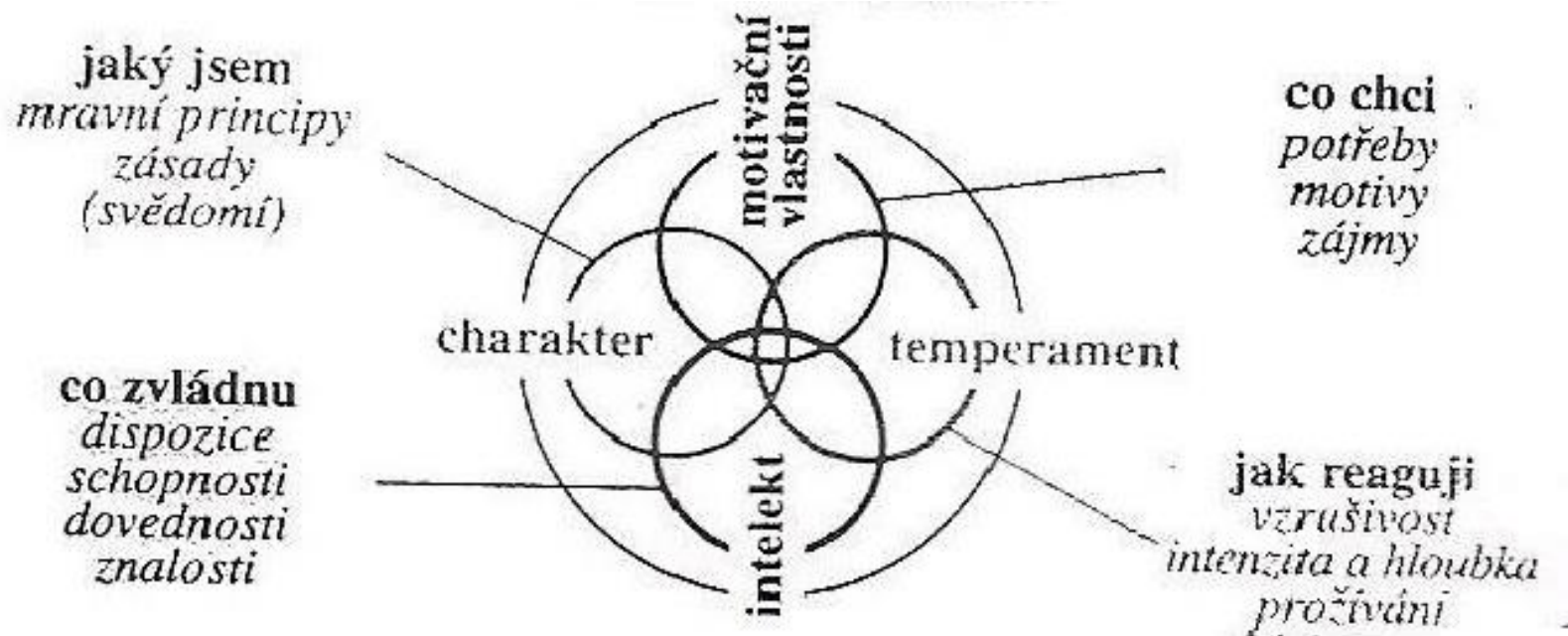
Tento výukový materiál je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

STRUKTURA OSOBNOSTI

Struktura osobnosti (I)

Obr. 1

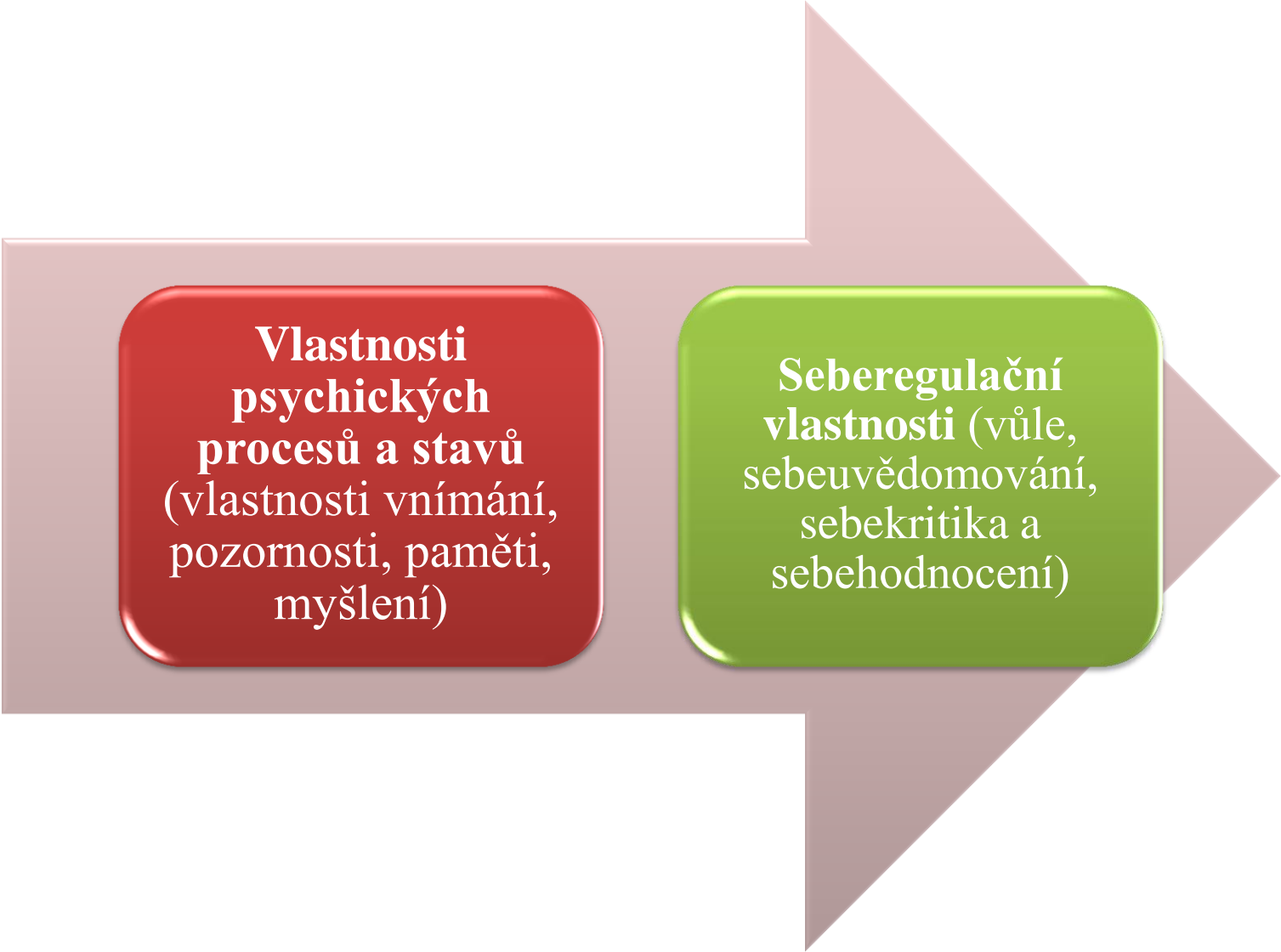
Struktura vlastností osobnosti

**Dynamické
vlastnosti** –
temperament

**Vztahově-
postojové
vlastnosti**
(postoje, citové
vztahy,
charakterové
vlastnosti)

**Aktivačně-
motivační
vlastnosti**
(pudy, zájmy,
city, potřeby,
záliby)

**Výkonové
vlastnosti**
(schopnosti,
dovednosti,
vědomosti,
návyky)

**Vlastnosti
psychických
procesů a stavů**
(vlastnosti vnímání,
pozornosti, paměti,
myšlení)

**Seberegulační
vlastnosti** (vůle,
sebeuvědomování,
sebekritika a
sebehodnocení)

Freudova struktura osobnosti (I)

- „*ono*“ – vrstva ovlivňovaná pudy, nevědomá, toužící po slastech a uspokojení, princip slasti (potlačované sexuální touhy)

Id

Ego

- „*já*“ – vrstva, která zprostředkovává vztah s realitou, vědomá, racionální, princip reality (reálný rozumný život)

- „*nadjá*“ – svědomí, princip dokonalosti, jací bychom chtěli být

Superego

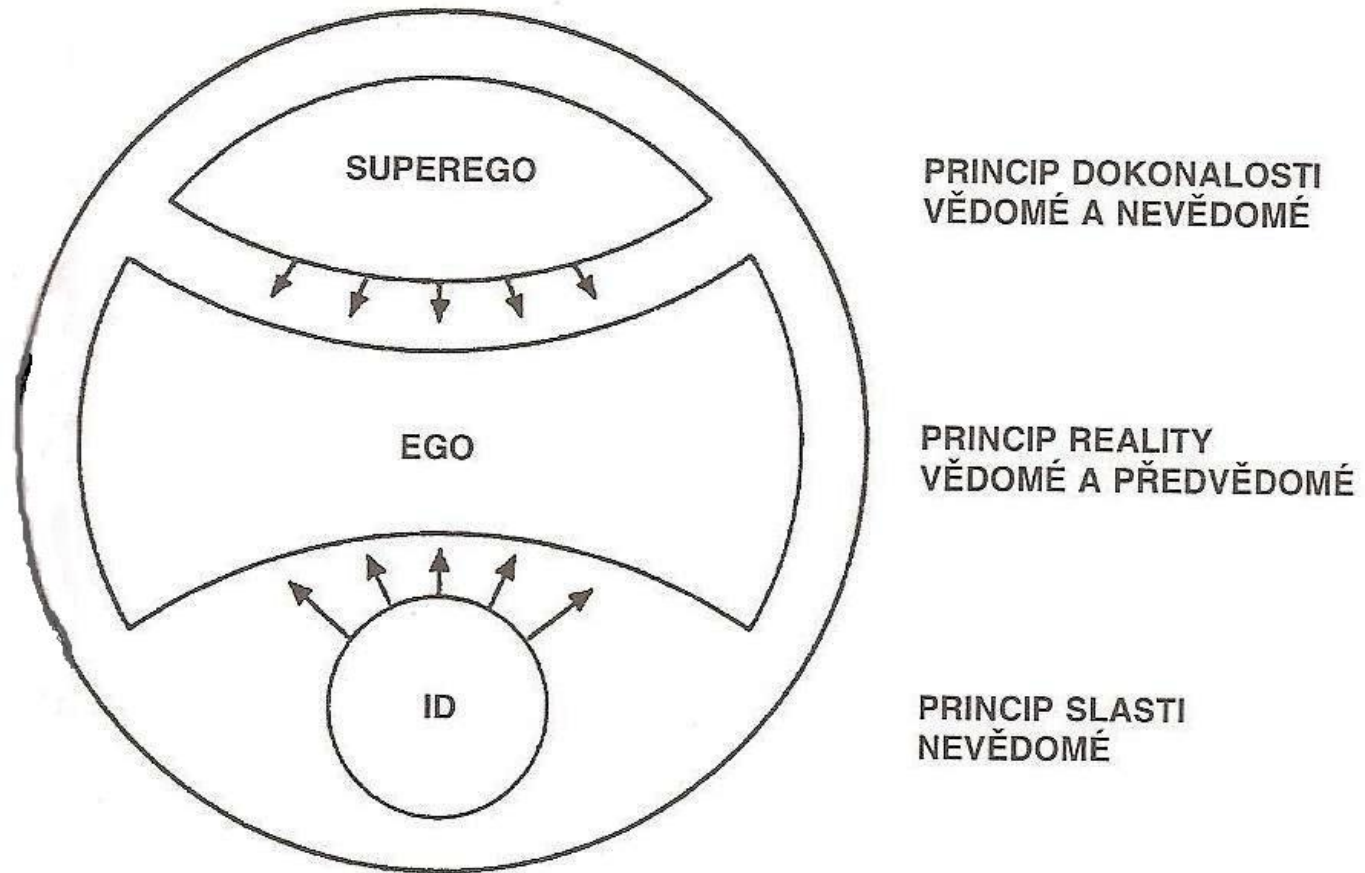
Freudova struktura osobnosti (II)

Předchozí
jmenované 3
subsystémy
jsou často v
opozici.

Ego odsunuje
uspokojení,
které chce Id
okamžitě.

Superego
bojuje jak s Id,
tak s Ego,
protože
chování
nesplňuje
morální normy.

Freudova struktura osobnosti (III)

Obr. 2

Vlastnosti osobnosti (I)

je stránka
lidské
osobnosti,
kterou
člověku
připisujeme
na základě
jeho
zvláštního
poměrně
stálého
chování

vzniká
spojením
příbuzných
rysů

každé
zaměstnání
vyžaduje
určité
vlastnosti
člověka

vlastnost
můžeme zjistit
pouze vnějším
chováním.
Pojem
používáme
k označení
předpokladu,
někdy
k označení
jejího důsledku

Pokud známe osobnostní vlastnosti jedince:

Můžeme jej
pochopit,
proč se tak
zachoval a
co prožívá.

Můžeme
předvídat
jak se
zachová a
čeho
dosáhne.

Můžeme
volit vhodné
způsoby
působení na
něho a
jednání s
ním.

Vlastnosti dělíme na stránku:

**Kardinální
vlastnosti** –
nejdůležitější,
hlavní, zcela
podstatné
vlastnosti
(ctižádost nebo
nesmělost).

**Soubor
vlastností**

**Sekundární
vlastnosti** –
méně
významné a
netypické
vlastnosti.

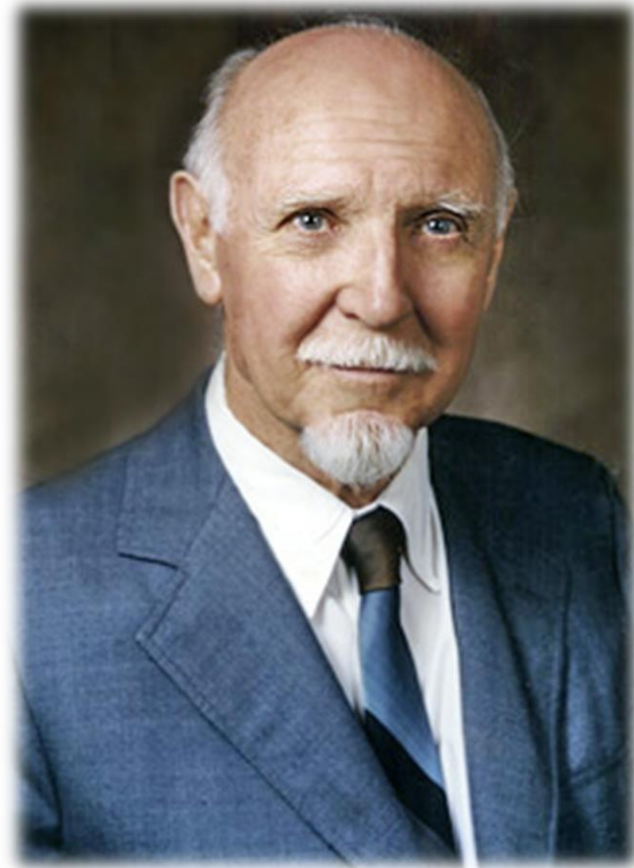

**Centrální
vlastnosti** –
ústřední a
významné
vlastnosti
(jednání s
dominantní
osobou).

Raymond Cattell (1905-1998)

- a) **Povrchové a základní rysy** –
projevují se v lidském chování.
- b) **Vrozené a prostředím
formované rysy** – liší se podle
toho, jaké faktory se podílejí na
jejich vzniku, tj. podle toho zda
jsou vrozené nebo vznikají na
základě působení vnějších
sociokulturních podnětů.

Obr. 3

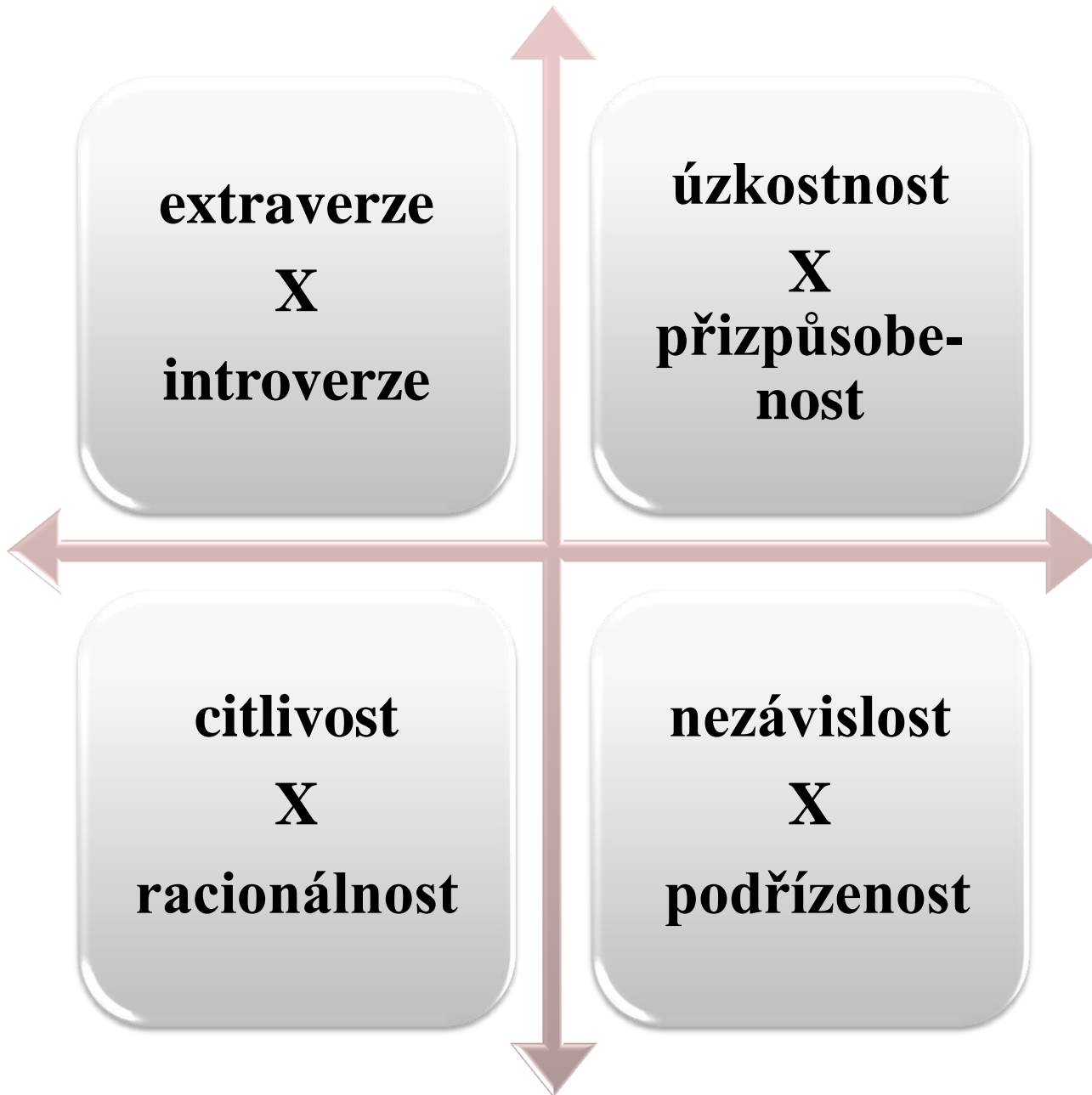
Raymond Cattell (1905-1998)

c) **Dynamické rysy** – projevují se v oblasti jednání, v zaměření na nějaký cíl:

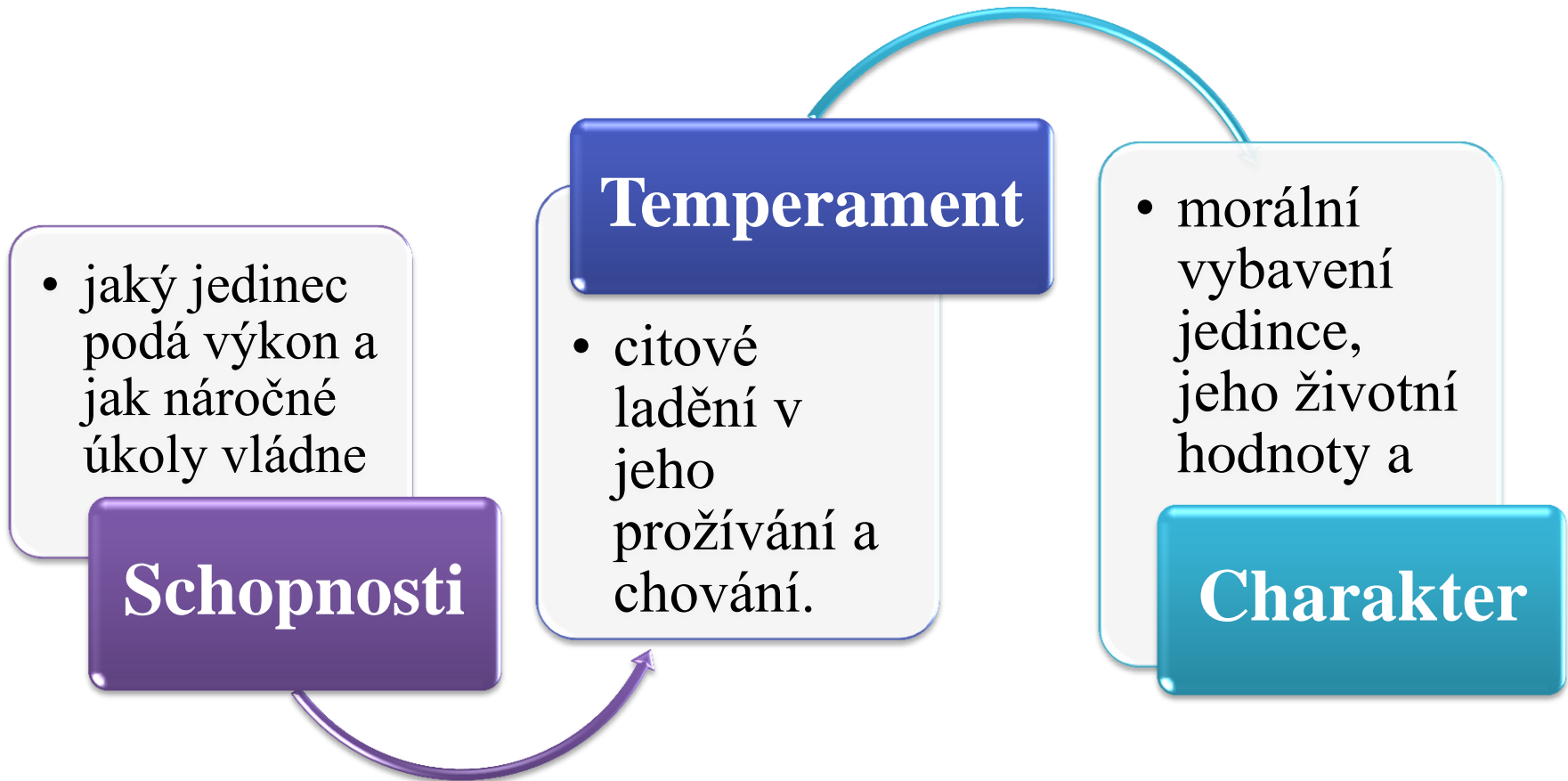
jsou to schopnosti **reprezentující účinnost**, s jakou jedinec tohoto cíle dosahuje, a **temperament**, který ovlivňuje rychlost, úroveň energie a emocionální prožívání.

Cattellův šestnáctifaktorový systém

- Cattell odvodil **16 bipolárních osobnostních faktorů**, které lze označit jako primární.
- Z nich byly odvozeny 4 faktory druhého řádu viz. následující schéma

Triáda základních vlastností

Rysy osobnosti (I)

Rys osobnosti je **psychická vlastnost**, která se projevuje určitým způsobem jednání, chování, prožívání.

Pro každého člověka jsou rysy a jejich souhrn **příznačnou a navíc relativně stálou charakteristikou.**

Rysy se projevují v různé intenzitě, ale krajní vyhraněnost rysů ztěžuje přizpůsobování se podmínkám.

Rysy osobnosti (II)

Lidé mají **jednotlivé rysy v různém stupni nebo v různé formě.**

Lidé, kteří **nemají vlastnosti krajně vyhraněné** – lépe se přizpůsobují, lépe se orientují a chovají v různých životních situacích.

Většina lidí má tyto vlastnosti **v určité míře.**

Lidé s extrémními formami rysů osobnosti mívají život **obtížnější**, hůře se přizpůsobují životním situacím.

Rysy osobnosti - příklady

- a) družnost - uzavřenost
(**extraverze - introverze**)
- b) sklon vést - podřizovat se
(**dominance - submise**)
- c) vytrvalost - její nedostatek
- d) kladný - záporný vztah k lidem
(**afiliace - hostilita**)
vzájemná pomoc - nepřátelství,
„taktnost - netaktnost“,
sociální inteligence a její nedostatek
- e) svědomitost, odpovědnost – neodpovědnost
- f) sebedůvěra - sebepodceňování
- g) živost citových projevů vysoká – nízká
- h) ovládání cit. projevů silné – slabé
- i) odolnost k zátěži, dobré zvládnutí ztížených podmínek a vysokých požadavků - nízká odolnost
(**stabilita - labilita**)

Pětifaktorový model základních rysů osobnosti – Big Five

Otázky k tématu

Co je to dispoziční stránka osobnosti?

Jakým souborem vlastností je vybavena každá lidská bytost?

Co podle Vás patří do triády základních vlastností?

Co je to rys osobnosti?

DĚKUJI ZA POZORNOST !

Zdroje:

- Atkinsonová, R. Atkinson, R. Smith, E. Bem, D. Nolen-Hoeksema, S. *Psychologie*, Praha: 1995. 863 s. ISBN 80-85605-35-X.
- Čechová, V. Rozsypalová, M. *Obecná psychologie pro SZŠ*. 1. vyd. IDVPZP. Brno: 2001. 105 s. ISBN 80-7013-343-0.
- Drapela, V. *Přehled teorií osobnosti*, Praha: 1997. 175 s. ISBN 978-80-7367-505-9.
- Helus, Z. *Úvod do psychologie*. Praha: 2011. 317 s. ISBN 978-80-247-3037-0.

Zdroje:

- Jandourek, J. *Sociologický slovník*. Praha: 2001. 286 s. ISBN 80-7178-535-0.
- Kern, H. et al. *Přehled psychologie*. 3. vyd. Praha: 1999. ISBN 80-7367-121-2.
- Říčan, P. *Psychologie osobnosti*. 6. vyd. Praha: 2010. 208 s. ISBN 80-7178-923-2.
- Smékal, V. *Pozvání do psychologie osobnosti*. Brno: 2004. ISBN 80-86598-65-9.

Zdroje:

- Šil P. Karolová, J. *Já člověk*. 2. vyd. Olomouc: 2004. ISBN 80-7182-175-6.
- Univerzita Karlova. *Velký sociologický slovník*. I, A-O. 1. vyd. Praha: 1996. 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

Zdroje:

- obr. č. 1 – Říčan, P. *Psychologie osobnosti*. 6. vyd. Praha: 2010. 208 s.
- obr. č. 2 – Drapela V. *Přehled teorií osobnosti*, Praha: 1997. 21 s.
- obr č. 3 – Cattell family. [cit. 2013-09-26]. Soubor dostupný pod licencí Creative Commons na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Raymond_Cattell.jpg
- obr. č. 4 – Říčan, P. *Psychologie osobnosti*. 6. vyd. Praha: 2010. 121 s.